

Список використаних джерел

1. Браславська О. В., Озерова Л. Формування цифрової компетентності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2022. Вип. 1(25). С. 126-132.
2. Braslavska O. V., Rozhi I. H., Honcharuk V. V. et al. Developing Competency in Local History in Future Teachers. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. Vol. 12(4). P. 240-267.
3. Kerski J. GIS in Education: Why, Where, How. *Esri Education*. 2021.
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ 10-ГО КЛАСУ ЗАСОБАМИ КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ НЕТРАДИЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ГЕОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Шаповалова А. І., Лисичарова Г. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
м. Дніпро, Україна

shapovalovaanastasiia88@gmail.com, galinalisicharova@gmail.com

Постановка проблеми. У контексті реалізації концепції Нової української школи (НУШ) та інтенсивної цифровізації освіти медіаграмотність трансформується у базову складницю фахової підготовки старшокласників. Під час опанування курсу «Регіони та країни» учні 10-х класів стикаються з розширенням інформаційного поля, де традиційні навчальні ресурси доповнюються нетрадиційними джерелами: соціальними медіа-платформами, блогами та геоінформаційними системами. Наукова суперечність полягає у високому дидактичному потенціалі таких ресурсів та одночасній загрозі споживання верифіковано низького контенту, що містить суб'єктивні викривлення або елементи маніпулятивної візуалізації. Це зумовлює гостру потребу в розробленні та впровадженні науково обґрунтованої методики критичного аналізу нетрадиційних джерел географічної інформації як інструменту формування об'єктивної картини світу в учнівської молоді.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику розвитку медіаграмотності десятикласників у процесі вивчення курсу «Регіони та країни» шляхом систематизації та критичного аналізу нетрадиційних джерел географічної інформації. Основним завданням є розроблення алгоритмів верифікації медіаконтенту (соціальних мереж, ГІС-технологій та мультимедійних текстів) для формування у здобувачів освіти навичок фактчекінгу та здатності до побудови об'єктивної географічної картини світу.

Виклад основного матеріалу. Медіаграмотність у контексті географічної освіти детермінується як комплексна здатність здобувача освіти до дешифрування, верифікації та критичного оцінювання просторових даних [1]. В межах курсу «Регіони та країни» (10 клас) особливого значення набуває аналіз нетрадиційних джерел інформації, до яких ми відносимо контент соціальних мереж, результати дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) та медіа-карти маніпулятивного характеру (рис. 1).

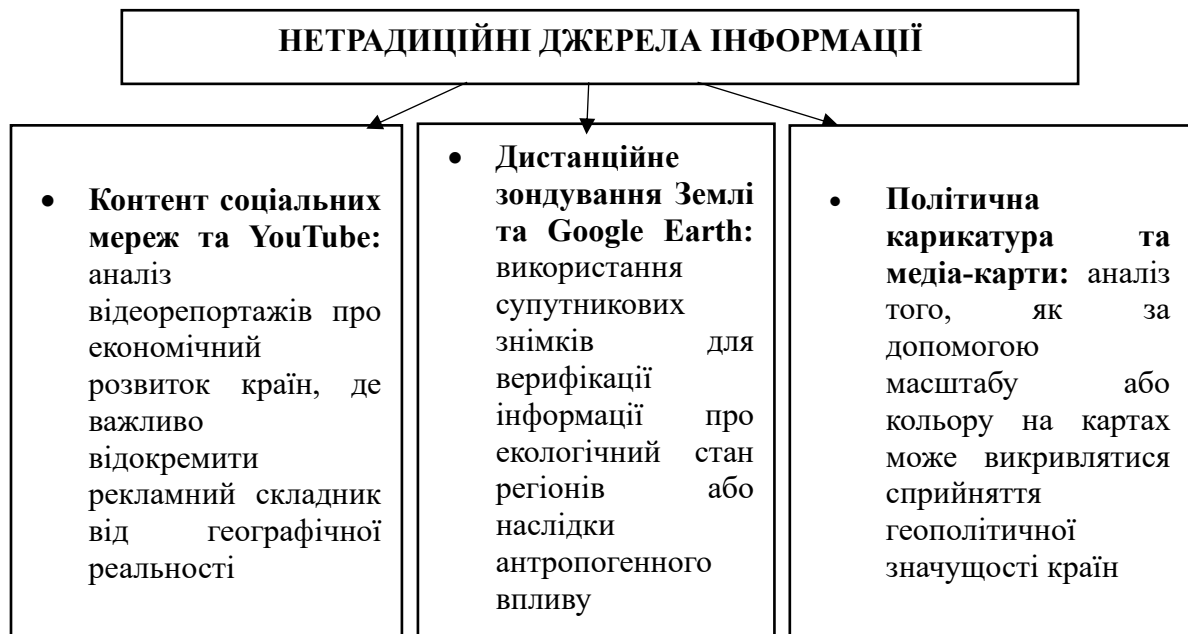

Рис. 1. Схема нетрадиційних джерел інформації (на основі [2])

Емпіричною базою дослідження став КЗО «Дніпропетровський фаховий коледж спорту» [3]. Специфіка контингенту здобувачів освіти (*професійних атлетів*) – зумовлює високу потребу в мобільних та цифрових форматах навчання. Оскільки учні регулярно представляють Україну на міжнародній арені, знання про соціально-економічні та геополітичні особливості регіонів світу стають інструментом їхньої успішної соціальної адаптації та засобом культурної дипломатії.

Трансформація освітнього процесу в закладі, спричинена безпековими викликами (зокрема, *перехід на дистанційну форму навчання після подій 2 квітня 2024 року*), актуалізувала використання хмарних сервісів та інструментів ГІС. В умовах лімітованого навчального часу (*1 година на тиждень*) виникає потреба в інтенсифікації навчання через критичний аналіз медіатекстів.

Методика роботи з нетрадиційними джерелами, що ґрунтується на загальних засадах медіаосвіти на заняттях з географії [1], передбачає реалізацію таких алгоритмів:

1. верифікація відеоконтенту (*YouTube, TikTok*): учні навчаються відокремлювати суб'єктивний досвід блогерів від об'єктивних економіко-географічних показників розвитку країн;

2. аналіз даних ДЗЗ та Google Earth: використання супутникових знімків

для верифікації інформації про екологічний стан регіонів або наслідки антропогенного впливу;

3. **деконструкція медіа-карт:** виявлення випадків навмисного викривлення масштабу чи кольорової гами на політичних карикатурах та інфографіці з метою маніпулювання геополітичною значущістю окремих держав.

Такий підхід дозволяє перетворити самотійну роботу учнів-спортсменів на інтенсивний процес формування дослідницьких навичок. Використання інструментів цифрової верифікації дозволяє будувати об'єктивну картину світу навіть в умовах дистанційного навчання та постійної професійної мобільності атлетів.

Перспективи подальших наукових пошуків полягають у масштабуванні запропонованої методики та її інтеграції у системну модель оновлення змісту курсу «Регіони та країни». Ми вбачаємо розвиток дослідження у таких стратегічних напрямках:

- **цифрова трансформація дидактичного інструментарію**, тобто перехід від статичних репродуктивних завдань до створення інтерактивної цифрової платформи. Це дозволить здобувачам освіти працювати з динамічними масивами даних (Big Data) у реальному часі, застосовуючи алгоритми штучного інтелекту для автоматизованої верифікації та кластеризації географічної інформації;

- **реалізація міжпредметної конвергенції**, в результаті чого розвиток медіаграмотності має стати наскрізною метакомпетентністю, що інтегрує знання з географії, історії, інформатики та громадянської освіти. Такий комплексний підхід забезпечить формування цілісного критичного сприйняття глобальних геополітичних та соціоекономічних процесів;

- **інтернаціоналізація освітнього досвіду**, в ході якої відбуватиметься залучення здобувачів освіти до міжнародних мережевих проєктів із фактчекінгу та медіамоніторингу. Це сприятиме інклюзії українських десятикласників у європейський освітній простір, дозволяючи їм набувати досвіду кроскультурної комунікації та спільного розв'язання інформаційних проблем з однолітками з країн ЄС;

- **пролонгація компетентнісного підходу**, в результаті якої відбуватиметься трансформація академічних навичок аналізу медіатекстів у стійку життєву стратегію свідомого споживання інформації. У довгостроковій перспективі це є запорукою успішної професійної самореалізації та активної громадянської позиції особистості в умовах глобалізованого світу.

Таким чином, критичний аналіз нетрадиційних джерел географічної інформації екстраполюється за межі суто навчальної вправи, перетворюючись на фундаментальну компетенцію фахівця XXI століття. Це дозволить випускникам ефективно орієнтуватися у складному, динамічному та часто маніпулятивному глобальному медіапросторі, зберігаючи здатність до об'єктивної оцінки світових реалій.

Висновки. У ході дослідження теоретично обґрунтовано та практично перевірено методику розвитку медіаграмотності учнів 10-го класу в

специфічних умовах професійно-орієнтованого навчання. Доведено, що системне впровадження алгоритмів критичного аналізу нетрадиційних джерел географічної інформації (*соціальних медіа, даних ДЗЗ, маніпулятивних картосхем*) сприяє трансформації пасивного споживання контенту у свідомий процес верифікації даних.

Отримані результати підтверджують, що використання інструментів цифрового фактчекінгу дозволяє не лише нівелювати загрози дезінформації, а й формувати об'єктивну географічну картину світу в умовах дистанційного навчання та високої мобільності здобувачів освіти. Практичне значення роботи полягає у розробці прикладних методичних рекомендацій, що закладають підґрунтя для створення банку верифікаційних вправ у межах курсу «Регіони та країни», забезпечуючи підготовку медіаграмотного громадянина в умовах сучасних глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Філончук З. В. Медіаграмотність на заняттях з географії: навч. вид. / за ред. О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова. Київ : АУП, ЦВП, 2020. 73 с.
2. Чернова Л. І. Види інформації. Джерела інформації. Надійність джерел інформації. *На Урок* [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/urok-rozvitku-movlennya-vidi-informaci-dzherela-informaci-nadiynist-dzherel-informaci-445127.html>
3. Дніпропетровський фаховий коледж спорту: офіційний сайт. URL: <https://dfks.dp.ua/> (дата звернення: 18.04.2026).